

'Iedereen hoor ik zeggen: wat een weldadige ruimte'

Riek de Jong (99) woont al vijftig jaar in een door haar man, architect Jan de Jong, ontworpen huis. Een piekfijn voorbeeld van de sobere Bossche School.

[Kirsten Hannema](#) 17 juni 2017

Riek de Jong in het woonvertrek dat, net als het huis en de meubels, is ontworpen door haar echtgenoot, architect Jan de Jong. De jurk heeft ze zelf genaaid, naar ontwerp van de Bossche School/Beeld Arjan Bronkhorst

Het is een feestjaar voor het Jan de Jonghuis en zijn bewoonster Riek de Jong (99). Vijftig jaar woont ze nu in het huis, ontworpen door haar man, architect Jan de Jong (1917-2001), die dit jaar 100 zou zijn geworden.

In maart dit jaar heeft Vereniging Hendrick de Keyser, die zich inzet voor het behoud van architectonisch waardevolle huizen in Nederland, het bijzondere woonhuis in het Brabantse Schaijk aangekocht.

Dat was even slikken voor mevrouw De Jong; het is moeilijk afstand te doen van het huis waar ze vijf kinderen grootbrachten en dat het levenswerk is van haar man. Maar ze is wel blij dat de zorg voor de woning - genomineerd als rijksmonument - haar uit handen wordt genomen en iemand zich liefdevol erover zal ontfermen. Ze heeft makelaars op de stoep gehad bij wie ze geen goed gevoel had; bij Hendrick de Keyser heeft ze dat wel. De 'geheime code' die in het huis besloten ligt, is in vertrouwde handen.

Het Jan de Jonghuis is gebouwd volgens het maatsysteem van het plastische getal, een ruimtelijk verhoudingenstelsel gebaseerd op reeksen ingenieus samenhangende maten. Dit getal (aangeduid met de Griekse letter psi) vormt tevens de grondslag van een architectuurtheorie, ontwikkeld door De Jongs leermeester, de benedictijner monnik en architect Dom Hans van der Laan (1904-1991). Hij stelde dat de natuurlijke ruimte te groot is voor de mens en beschouwde het als de taak van de architect daarbinnen ruimten af te bakenen die optimaal zijn afgestemd op mensen. Hoe een gebouw er verder uitzag, of het met kostbare materialen was afgewerkt - dat deed er niet toe. De ruimte die je ermee maakte, de beleving die je ermee creëerde, dat was de essentie van architectuur, zo luidde zijn theorie, die hij uitdroeg in de zogenoemde Bossche School en zijn cursus Kerkelijke Architectuur.

*Een zithoek was volgens De Jong niet enkel om te zitten, maar ook een plek voor discussie. De hoofdfiguren van de Bossche Schoolcursus kwamen hier enige tijd bijeen*Beeld Arjan Bronkhorst

Wie?

Mevrouw Riek de Jong (99)

Wat doet ze?

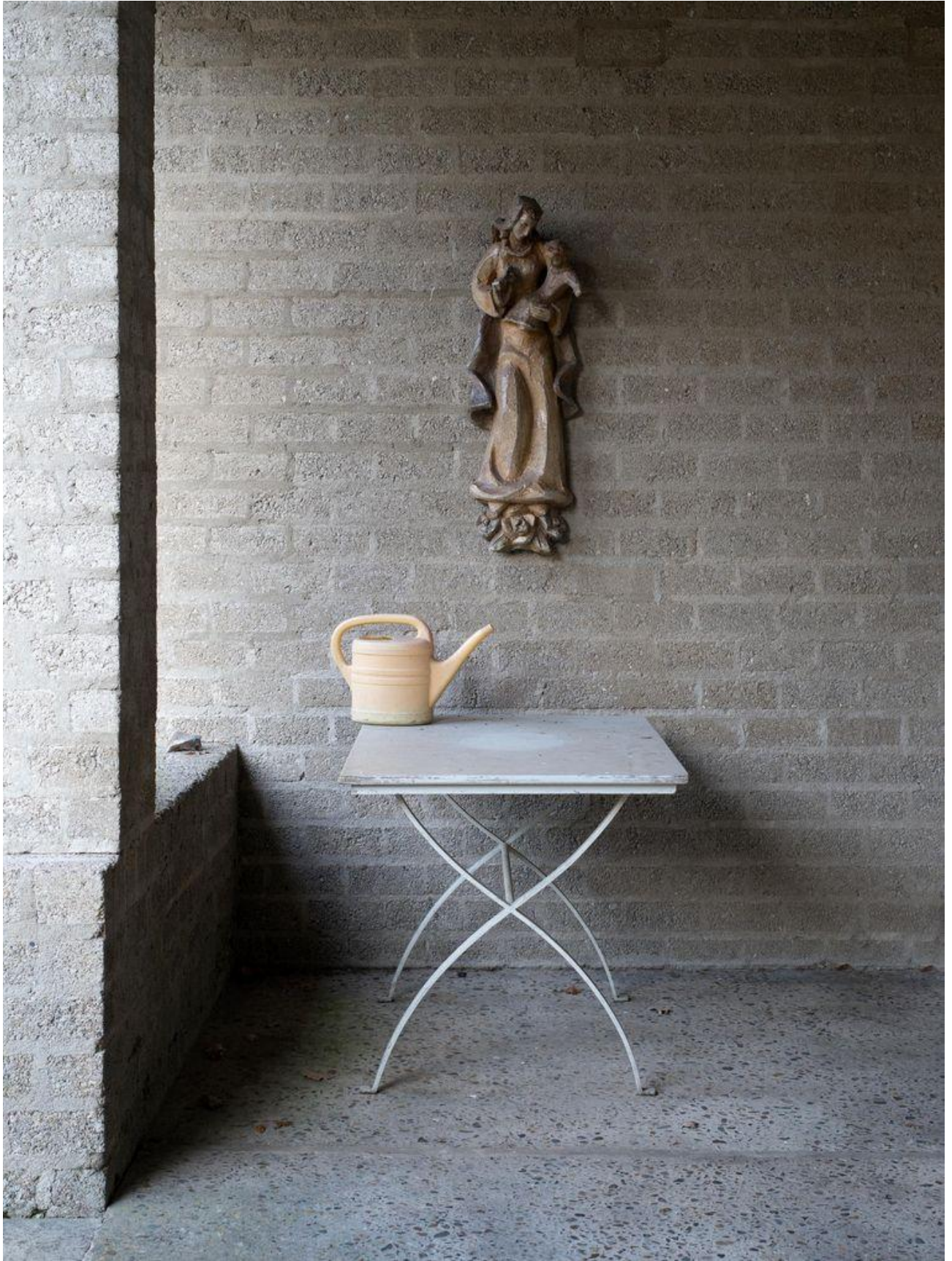
Zij is de weduwe van architect Jan de Jong, die dit woonhuis met kantoor bouwde.

Waar?

Schaijk, Noord-Brabant

Dom van der Laan werd er wereldberoemd mee, maar het was zijn tovenaarsleerling De Jong die - toen Van der Laan nog nauwelijks gebouwd had - deze theorie op baanbrekende wijze in de praktijk bracht. Onder meer met de bouw van dit moderne huis, dat in feite een groot experiment was. Het begon toen De Jong eind jaren vijftig een prieeltje volgens het plastische getal in zijn voortuin zette, tegenover het romantische woonhuis met kantoor dat hij in 1946 zelf had ontworpen en gebouwd. Een paar jaar later bouwde hij een atelier en een lichtdrukhuysje in de achtertuin en toen dit er eenmaal stond, kon hij de traditionele architectuur van zijn eigen huis niet meer verdragen. Hij brak het af en bouwde het monumentale gebouw dat er nu staat, dat hij 'Het huis van de cursus' doopte.

Daarbij kwam nog een moestuin, een stal en een voorhof. Zo groeide het Jan de Jonghuis uit tot een compleet landgoed, een eigen universum.

Een van de twee prieltjes in het woonhof. Net als het huis gaf De Jong de buitenruimten vorm met galerijen en nissen Beeld Arjan Bronkhorst

Dag van de Architectuur

Op 17 en 18 juni is het Jan de Jonghuis geopend van 11 tot 15 uur in het kader van de Dag van de Architectuur: dagvandearchitectuur.nl

Meer informatie: jandejongstichting.nl

Als je vanaf de drukke weg door de toegangspoort de entreehof inrijdt, beland je in een andere wereld. Hier heersen orde en rust. In de natuurstenen omlijsting van de voordeur is (in het Latijn) een spreuk gehouwen: 'Het betaamt een wijs architect de massa en de ruimten te ordenen tot een dak voor het lichaam en een uitzicht voor de geest.'

Het eerste dat opvalt, zijn de enorme afmetingen en de heldere kolommenstructuur in de - bijna kloosterachtige - woonruimte en het sobere materiaalgebruik: hout, beton, steen. Sommigen vinden het (te) streng. De Jong ontwierp alles: meubels, wastafels, lampen, deurklinken. Hij bepaalde de precieze plaats van het meubilair. En ook de zijden jurken die mevrouw De Jong nog altijd met plezier draagt, zijn een ontwerp van de Bossche School.

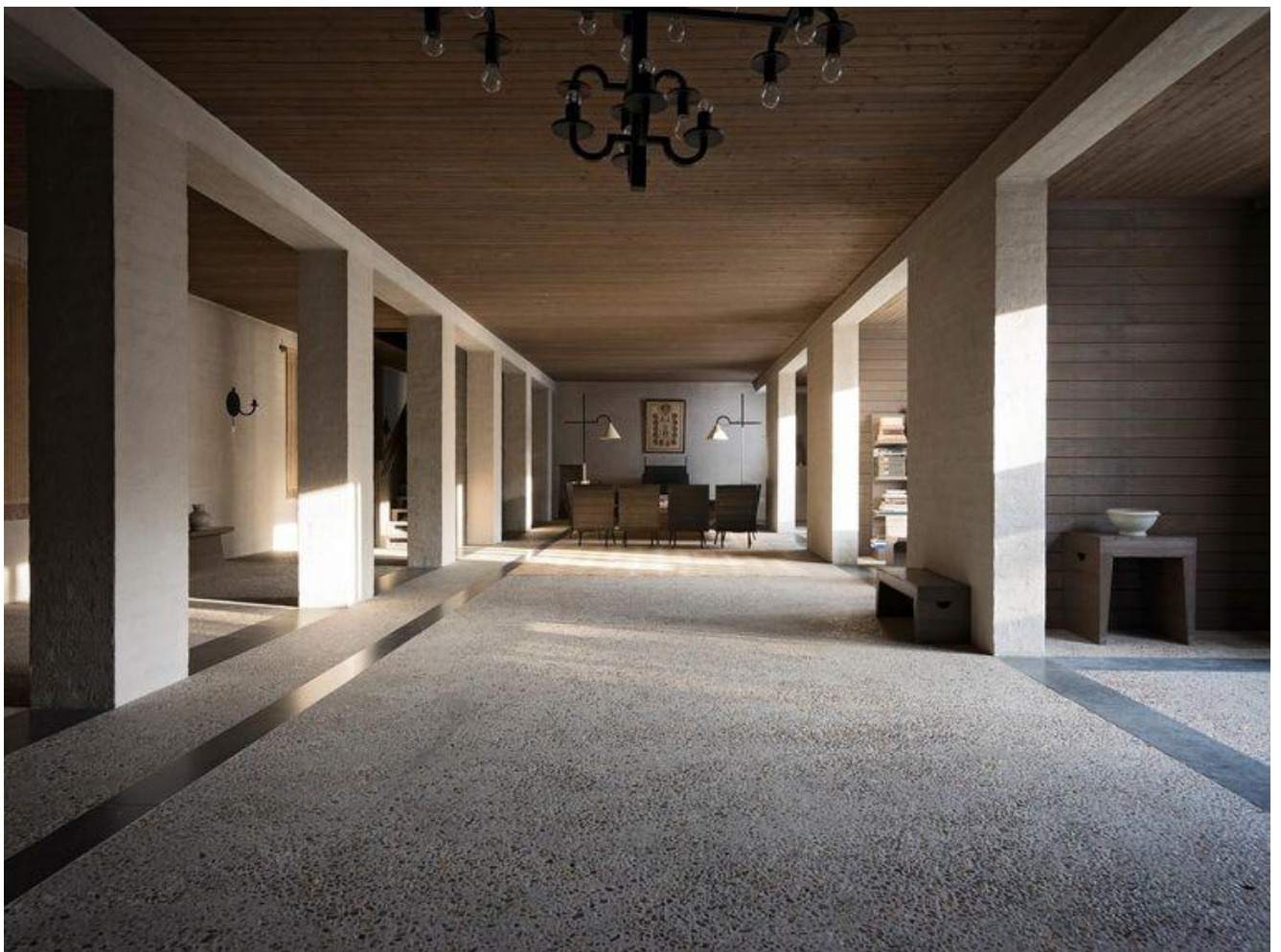
Op haar leeftijd kent het meubilair ook minpunten. 'Deze bankjes zijn nogal hard', wijst ze op de houten zithoek in de erker. Liever zit ze tegenwoordig op de zwarte Ahrend Revolt-stoel die ze het huis 'binnensmokkelde'. 'Dat zit fijner nu alles steeds stijver wordt.' Het is, samen met de iPad op tafel, een van de weinige dingen die zijn veranderd als je het interieur vergelijkt met de foto's uit 1967.

De eethoek staat niet in het midden, maar plaatste De Jong exact op drie kwart van de ruimte, volgens een harmonische verhouding Beeld Arjan Bronkhorst

Voorlopig zal er niets veranderen, zegt Hendrick de Keyser-directeur Carlo Huijts. Hij hoopt dat mevrouw De Jong hier nog jaren zal wonen. Ondertussen buigt zijn vereniging zich over oplossingen voor de problemen met de constructie - er zitten scheuren in het betonsteen - en alternatieven voor het energieslurpende verwarmingssysteem. Als het huis uiteindelijk vrijkomt, zal het een openbare bestemming krijgen, passend bij de oorspronkelijke opzet. Een retraitecentrum in combinatie met een informatiecentrum over de architectuur van het plastische getal zou volgens Huijts goed passen. Hij zou er zelf ook nog iets kunnen leren: 'De Jong beheerste het plastische getal tot in detail, maar het gaat mijn pet te boven. Maar het leuke is het effect. Iedereen die ik naar dit gebouw meeneem, zie ik ontspannen, hoor ik zeggen: wat een weldadige ruimte. De uitdaging bij de restauratie is om die ervaring onaangetast te laten.'

Mevrouw De Jong is er gerust op. 'Mijn man heeft altijd duidelijk gezegd wat hij wilde. Dat hebben we zo goed mogelijk volbracht.'

Het hart van het woonvertrek hield De Jong bewust leeg; hier hangt enkel een kroonluchter Beeld Arjan Bronkhorst